

**Sashalom városközpont
komplex rehabilitációjával
kapcsolatos**

Antiszegregációs terv

**Jóváhagyta a Képviselő-testület 442/2008. (VII. 22.) Kt.
határozatával.**

Az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 35. §-a szerinti települési esélyegyenlőségi program elemzi a településen élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének alakulását, és meghatározza az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő célokat. Az önkormányzati esélyegyenlőségi program tartalmazza különösen a helyi közügyekkel és a települési önkormányzat által ellátott feladatokkal kapcsolatos célokat, megvalósításuk forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését.

A 2003. évi CXXV. törvény szellemében irandó települési esélyegyenlőségi program különösen a lakhatás illetve a szociális szolgáltatásokhoz, és az infrastruktúrához való hozzáférés terén megvalósuló esélyegyenlőség előmozdítását kívánja ösztönözni. A kutatások szerint az ezeken a területeken jelen lévő szegregációs és szelekciós mechanizmusok korlátozzák az egyenlő hozzáférést ezen szolgáltatásokhoz, és tovább mélyítik a társadalmi különbségeket. A jelenség nem csak a hivatkozott törvény kapcsán vet fel kérdéseket, hanem gyengíti a társadalmi kohéziót és rontja Magyarország versenyképességét.

Horizontálisan érvényesítendő szempont ezért a település-fejlesztésben, az esélyegyenlőség és az egyenlő hozzáférés biztosításának elve. Az esélyegyenlőség érvényesítése érdekében különös figyelmet kell fordítani minden infrastrukturális fejlesztés és település-rehabilitációs támogatás esetén az alacsony státuszú lakosok⁶ helyzetére. Kiemelten fontos a település különböző pontjain lakók részére az (szociális) infrastruktúrához való hozzáférés-biztosításának gyakorlata és annak vizsgálata, hogy érvényesül-e a településen a **diszkriminációmentesség, szegregációmentesség.**

Alapvető feltételként szükséges szabni a település-rehabilitációs projektek támogatásához illetve a kiegészítő támogatások odaítéléséhez az alacsony státuszú lakosok által lakott településrészekben a további lakásállomány-növekedést megakadályozó, azt csökkentő, a diszkriminációmentesség, szegregációmentesség és az esélyegyenlőtlenség csökkentése érdekében folytatott esélyteremtő **tevékenység** tervszerű dokumentálását települési esélyegyenlőségi programok kidolgozásával és megvalósításával. Amennyiben a vizsgált esélyegyenlőségi területen az érintett településen hiányosságok vannak (melyek az esetek többségében az egyenlőbánásmód törvényt sértő gyakorlat folytatását, illetve törvénysértő állapotok fenntartásában való közreműködést jelentenek), a település önkormányzata megfelelő korrekciós eljárásokat, beavatkozásokat tervez és azok megvalósítását a projekt ideje alatt vállalja.

Az alacsony státuszú lakosok **esélyegyenlősége előmozdításának** elengedhetetlen feltétele az egyenlő hozzáférés biztosításán túl, olyan támogató lépések, szolgáltatások tervezése és megvalósítása, amelyek csökkentik munkaerő-piaci hátrányaikat, javítják foglalkoztatási esélyeiket.

Az integrált városfejlesztési stratégia keretén belül kidolgozandó **Anti-szegregációs terv** tehát csak egy, de igen fontos részét képezi a települési esélyegyenlőségi program kidolgozásának. Az Anti-szegregációs terv elsősorban területi dimenzióban, a szegregációs folyamatok szempontjából vizsgálja az esélyegyenlőségi problémák meglétét egy adott településen. Az Anti-szegregációs terv célja, hogy a város felmérje azon területeit, ahol a

⁶ Alacsony státuszú lakos – rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező és 8 osztálynál nem magasabb iskolai végzettséggel rendelkező aktív korú lakos

szegregáció már megindult, illetve ahol előrehaladott állapotban van, és a fentiek szellemében kidolgozzon a szegregáció oldására irányuló programokat.

I. Helyzetelemzés az alacsony státuszú népesség területi koncentrációjáról a város egészének tekintetében

Az integrált városfejlesztési stratégia városrészek vonatkozó elemzése már kimutatja, hogy melyek a város rosszabb státuszú területei, ahol a népesség társadalmi összetétele és a terület fizikai jellemzői is kedvezőtlenebbek. Ez a fejezet alapvetően erre az elemzésre támaszkodik és a célja, hogy a rosszabb státuszú területeken belül meghatározza azokat a kisebb terület egységeket, ahol a szegregáció már előrehaladott, illetve azokat, melyeket a szegregáció elmélyülése veszélyeztet. Az általános tapasztalatok alapján elmondható, hogy ezen területeken az alacsony státuszú roma népesség koncentrációja igen magas, éppen ezért a városi szegregátumok meghatározásának egyik elsődleges célja az ilyen jellegű területek lehatárolása. Szegregátumnak nevezünk azokat a területeket ahol az aktív korú népességben belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya mindkét mutató tekintetében magasabb mint 50%.

Városszerkezetileg a szegregátumoknak alapvetően kétféle típusa jelentkezik:

- a városszövetbe ágyazódott szegregált, szegregálódó területek (általában ezek jelentik a teleszerű környezetet),
- a városszövettől elkülönült, alapvetően nem lakó-funkciójú területekbe ékelődött szegregátumok (általában ezek jelentik a telepeket).

A szegregátumok lehatárolását segítő vizsgálati szempontok:

- Elsősorban városrész szintű társadalmi (demográfiai, szociális helyzet) adatok - amelyek a Központi Statisztikai Hivatal 2001-es népszámlálási adataiból lekérhetőek - képezhetik az alacsony státuszú népességet koncentráló területek beazonosítását. A szegregált terület definíciója szerint (lásd fent) a két mutatónak együttesen megfelelő lakosok magas koncentrációja határozza meg a beavatkozási területet.
- segélyezési adatok megoszlásának vizsgálata: az önkormányzati segélyek városrészek közötti megoszlásának, illetve a városrészekben belül egy adott területre való koncentrálódásának vizsgálata
- önkormányzati bérlakások magasabb koncentrációja egy adott területen
- alacsony infrastrukturális ellátottsággal (közútvételek, pormentes út, járda hiánya) rendelkező területek vizsgálata
- külterületen, nem-lakóövezetben elhelyezkedő lakott területek vizsgálata.

II. A roma népességet magas arányban koncentráló városi szegregátumok, telepek, teleszerű képződmények helyzetének elemzése

A város által az előző fejezetben meghatározott szegregátumok helyzetének rövid, lényegre törő elemzése az alábbi szempontok alapján:

- az ott élő népesség demográfiai és szociális helyzetének bemutatása: népességszám, népesség korösszetétele, alacsony iskolai végzettségűek aránya az aktív korúakon belül,

rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül, segélyezett aránya

- a lakáskörülmények bemutatása: beépítés jellege (több-lakásos, egy-lakásos lakóépületek), lakások tulajdonviszonya (kitérve a rendezetlen tulajdon- és jogcímviszonyokra), lakások komfortfokozata, egészségre káros problémák megléte (vizesedés, penészesedés)
- terület infrastrukturális ellátottsága (közművek, utak, járdák állapota)
- egészségre káros környezeti tényezők megléte
- közszolgáltatások elérhetősége
- oktatási szegregáció problémája érinti-e az adott területen élő gyerekeket: azon iskolák vizsgálata ahová az adott területről a gyerekek járnak
- a szegregátum elérhetősége, közlekedési kapcsolata a város központi részeivel.

A helyzetelemzés részeként meg kell vizsgálni, hogy más (jelenlegi és a 2007-2013-as időszakban megvalósítani kívánt) városfejlesztési programok hozzájárulnak-e a szegregáció növekedéséhez a város más területein, vagy más településeken (pl. városkörnyéki falvak).

Az I. és II. fejezet elemzésének a helyzetelemzést segítő adatlap információin kell alapulnia.

III. Anti-szegregációs program

Ebben a fejezetben a városnak be kell mutatnia, hogy középtávon, a 2007-2013-as időszakban, mely szegregátumokban és milyen típusú beavatkozásokat tervez. A beavatkozások alapvető célja az kell, hogy legyen, hogy a szegregáltak minősülő lakókörnyezet (az I. pontban meghatározott definíció alapján) szegregáltsági foka, azaz az alacsony státuszú lakosok magas koncentrációja csökkenjen, lehetőség szerint közelítsen a városi átlaghoz. Ugyanakkor a beavatkozások következményeként a város más területein, illetve más településeken (pl. városkörnyéki falvak) nem nőhet az alacsony státuszú népesség koncentrációja, és nem alakulhatnak ki új szegregátumok.

III.A. A szegregátumokban megvalósítandó programoknak az alábbi eszközrendszerre kell támaszkodniuk:

I. Lakhatási integrációt biztosító eszközök:

a.) A szegregált területen lévő rossz minőségű lakásállomány felszámolása és az ott élő lakosság integrált környezetben való elhelyezése:

- Meglévő szociális bérlakások kiutalása révén
- Önkormányzat által a lakáspiacon megvett és szociális bérlakásként működtetett lakások kiutalása révén
- Segítségnyújtás a tulajdoni lakáshoz jutásban (szocpol, fiatalok otthonteremtési támogatása, önerő helyi támogatása, magánfejlesztői forrás bevonása)

b.) A (részbeni vagy teljes) megtartásra javasolt telepek esetében a szegregált területen lévő lakásállomány, lakókörnyezet rehabilitációja: a lakásállomány komfort fokozatának és minőségének javítása, illetve a helyi infrastrukturális ellátottság hiányainak pótlása és a lakókörnyezet (különös tekintettel az egészségre káros tényezők megszüntetésére) minőségének emelése.

2. Mobilizációs program: az alacsony státuszú lakosság koncentrációjának oldása az érintett családok egy részének integrált környezetbe való elhelyezésével (eszközöket ld. 1.a pontban). A mobilizációs program, a lehetőségek szerinti mértékben, része kell, hogy legyen az 1.b típusú lakhatási integrációs programnak, annak érdekében, hogy a szegregátumban már rövidtávon is csökkenjen az alacsony státuszú lakosság koncentrációja.

3. Oktatási integráció biztosítása az érintett gyerekek számára a „Települési közoktatási esélyegyenlőségi terv” megalkotása révén. (lásd ROP közoktatási intézmények fejlesztése című intézkedés)

4. Az érintett lakosság foglalkoztatási helyzetének javítása, munkaerőpiaci integrációjának elősegítése képzési, átképzési, munkahelyteremtési, elhelyezkedést segítő stb. programokkal,

5. A közszolgáltatásokhoz (szociális és egészségügyi szolgáltatások) való hozzáférés javítása.

6. A településrendezési, fejlesztési tervében, koncepciójában, fejlesztéseiben a lakhatási, társadalmi szegregációt csökkentő intézkedések megjelenítése (az 1-5. pontokban felsorolt eszközök felhasználásával).

A városnak az Anti-szegregációs terve keretében be kell mutatnia, hogy a fenti eszközzrendszerből az egyes szegregátumokra vonatkozóan melyeket kívánja alkalmazni, és beavatkozás típusonként részleteznie kell, hogy milyen forrásokból és milyen időbeni ütemezéssel kívánja megvalósítani azokat. Az egyes programoknál a minél komplexebb program kidolgozására (vagyis, hogy a fent meghatározott eszközzrendszerből minél többfélét alkalmazzon) és a megvalósításba minél többféle forrás bevonására kell törekedni. Külön ki kell emelni, hogy a város mely szegregátum rehabilitációs programját kívánja uniós forrásból finanszírozni. (Uniós városrehabilitációs forrásból településfelfutás nem támogatható. Továbbá a településrehabilitáció típusú programoknál az eszközzrendszer nem minden eleme támogatható az uniós forrásból, ezek megvalósítása más források bevonásával lehetséges, pl. Társadalmi Megújulás Operatív Program foglalkoztatáspolitikai, szociális, közoktatási, egészségügyi vagy egyéb forrásai).

III.B. Ha a városnak van jelenleg megvalósítás alatt lévő szegregált területet érintő városfejlesztési programja, azt ebben a fejezetben szintén be kell mutatni, értékelni kell annak alapján, hogy mennyiben alkalmazza a komplex eszközzrendszert, illetve, hogy a programot hogyan kívánják átalakítani annak érdekében, hogy lehetőség szerint megfeleljen a fent bemutatott integrált eszközzrendszer kritériumnak.

III.C. A nem-szegregált területekre irányuló városfejlesztési, városrehabilitációs programok esetében törekedni kell arra, hogy a programok megvalósítása, illetve a program eredményei hozzájáruljanak a szegregált területeken élők helyzetének javításához is. Ennek egyik legfontosabb eszköze, olyan kivitelezők előnyben részesítése, melyek vállalják, hogy alkalmaznak szegregált területen élőket is (foglalkoztatási programok, közbeszerzési eljárások a beruházások esetében, stb.). Továbbá törekedni kell arra, hogy a megvalósuló szakképzési, foglalkoztatási, közoktatási fejlesztési programból a szegregált területen élők is részesedjenek.

III.D. Mentori segítségnyújtás

A harminc főből álló hálózat olyan, a területfejlesztésben gyakorlott szakértőkből áll, akik a szegregált területen élők (az alacsony státuszú népesség) lakhatási, foglalkoztatási, szociális problémáinak ismeretében segítik a pályázó városokat az Anti-szegregációs terv megírásában.

III.D. 1.. Az anti-szegregációs szakértő feladatai

Az Anti-szegregációs terv megírásához minden pályázó számára rendelkezésre áll központilag fizetett szakértő, akinek tevékenysége elsősorban mentori jellegű.

- Segítséget nyújt a pályázó városok részére az Integrált Városfejlesztési Stratégia keretén belül elkészítendő helyzetelemzés és az abban feltárt problémák megoldását segítő cselekvési terv leírását tartalmazó Anti-szegregációs terv elkészítéséhez.
- Az 1. pontban leírt prioritásoknak megfelelően elkészített - a képviselőtestület által elfogadott - Anti-szegregációs tervet a szakértő is aláírja. Amennyiben az aláírás hiányzik, ez azt jelenti, hogy a pályázó nem vette teljes mértékben igénybe az anti-szegregációs szakértő segítségét.
- Nyertes pályázat esetén a szakértő mentorálja a település programját. A mentorálás aktív, rendszeres konzultációkon alapuló munka, mely konzultációt a pályázónak biztosítania, a szakértő munkáját - a mentori tevékenység végzéséhez szükséges releváns adatok és dokumentumok biztosításával - segítenie kell. A mentori tevékenység a program zárásáig tart.